

Posudek diplomové práce

Radana Sušilová: Židé v poválečném Československu, Praha 2011, 111 s. včetně příloh

Poválečné dějiny Židů v Československu se pomalu stávají jedním z etablovaných předmětů bádání nejen tuzemských soudobých dějin. Ačkoliv by tomuto tématu mohla být věnována ještě větší pozornost, přesto již má česká veřejnost k dispozici několik prací, jež se této látce věnují. Osobně se však domnívám, že velká část těchto textů se věnuje situaci po válce ve větším časovém horizontu několika let. Zajímavé je však zabývat se osudy přeživších a do svých domovů vracejících se Židů prakticky okamžitě po skončení války, kdy lze hovořit do určité míry o jakémsi provizoriu v jejich životě, o nových a především jiných nejistotách, které jim mír přinesl. Proto jsem rád, že se tímto směrem vydala ve své diplomové práci Radana Sušilová, která se věnovala Židům v poválečném Československu.

Předkládaná diplomová práce se tedy věnuje většinou bezprostředně poválečné situaci českých Židů – sleduje jejich návrat z koncentračních táborů, z emigrace či ze spojeneckých armád, věnuje se průběhu jejich repatriace i následujícímu zapojení, respektive problémům se zapojením do běžného poválečného života české a moravské společnosti. Jak totiž autorka zdárně ukázala, vracející se Židé měli vesměs problémy při návratu do „každodenního provozu“. Na většinu z nich nečekal nikdo z příbuzných, problémy měli s vracením majetku. Ve svébytném postavení byli Židé německé národnosti, za jejichž poválečnými problémy stál velmi často vzedmutý český nacionalismus odsuzující paušálně vše německé. Podobně se v ošidném postavení ocitli díky poválečným územním změnám i Židé z Podkarpatské Rusi.

Tématu práce odpovídá její struktura vlastně zdánlivě sledující jednotlivé fáze návratu Židů do běžného poválečného života. V úvodu práce seznámila pisatelka čtenáře s dosavadními výsledky bádání k pojednávanému tématu. Popsala sekundární literaturu a posléze i archivní prameny. V druhé větší části se zabývala repatriací Židů, sledovala osvobození koncentračních táborů a situaci v nich na příkladu Terezína i zahraničních lokalit. Věnovala se rovněž československým repatričním orgánům, tedy těm, kteří za návratem

Židů vlastně stáli. Popsala rovněž podoby péče o repatrianty. V další kapitole popsala situaci Židů po návratu do Československa – obnovu pražské židovské náboženské obce i obcí v regionech. Za zajímavé považuji oddíly věnované židovským očekáváním a jejich problémům po návratu do vlasti. Po přečtení této práce lze skutečně říci, že pro mnohé z přeživších skutečně neznamenal návrat konec utrpení, přinesl naopak mnohá další rozčarování a zklamání. Zvláštní pozornost pak autorka věnovala v samostatném oddíle Židům německé národnosti a Židům z Podkarpatské Rusi, z nichž se řada stala obětí rozhárané poválečné situace – nacionalistických nálad i geopolitických změn. Práce je psána jasným a srozumitelným jazykem, po formální stránce může kazit dojem z četby jen několik překlepů a to, že se autorka na několika místech opakuje, respektive vrací se k již řečenému.

Mám-li hodnotit předkládaný text, pak musím zkonstatovat, že v principu se jedná o práci podařenou, což však neznamená, že nemohla být ještě podařenější. Zcela jistě chválím výběr tématu, tedy pisatelčin zájem o „přelomové“ okamžiky návratu Židů do běžného života po několikaletém utrpení a strádání. Kvituji autorčin zájem o organizační stránku repatriace, víme kdo, kdy, kde a co doprovázel/o Židy na jejich cestě k „normálnímu“ poválečnému životu. Diplomantka se tak nespokojila pouze s nějakým subjektivním popisem procesu návratu na základě pamětnických výpovědí. Zároveň však lituji, že ony subjektivně nahlížené těžkosti více nerozvedla, aby v porovnání s poválečnými očekáváními české společnosti a jejími předsevzetími nechala kontrastovat specifické Židovské problémy a zároveň snad i nepochopení jejich situace ze strany „většinové“ společnosti. Vyjádřeno jinak, pisatelka se dotkla všech stránek a okolností židovského návratu, pokud by se ovšem některým momentům věnovala s větší intenzitou, pak by předkládaný text získal na větší zajímavosti a atraktivitě. Za pozornost by stálo rovněž, v závislosti na výpovědích pramenů, více sledovat projevy poválečného českého antisemitismu, potažmo protižidovských nálad – do jaké míry navazovaly na latentní předválečný i zřetelný druhorepublikový antisemitismus, popřípadě v jaké míře byl dílem vytrvalé protižidovské nacistické propagandy? I to jsou právě možné otázky, které by zasluhovaly autorčinu větší pozornost. Snaha o jejich zodpovězení by jistě dodala práci na větší atraktivitě. Jsem si však zároveň vědom, že by mohly být tématem jiné práce.

V každém případě považuji práci za podařenou. Čtenář se na jejích stránkách dozví základní informace o návratu Židů do poválečného Československa. Poznamenané komentáře a poznámky nemají výsledný text nijak znehodnotit, spíše chtějí motivovat (a věřím, že motivovat budou) Radanu Sušilovou k další práci k tomuto skutečně zajímavému tématu. Předkládaný diplomový text proto rád doporučuji k úspěšné obhajobě a navrhuji stupeň **výborně**.

V Praze dne 4. září 2011

dr. Jan Randák